

Kultūras ministrija

Šis projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros

Latvijas romu platformas sanāksmes **NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS**

projekta „Latvijas romu platforma III: sadarbības un līdzdalības veicināšana” ietvaros

SANĀKSMES NORISES VIETA UN LAIKS: Latvijas Nacionālās bibliotēkas izstāžu zālē (Mūkusalas ielā 3, Rīgā), 2019. gada 3. jūlijā, no 11:00 līdz 15:30.

DALĪBNIKĪ:

- valsts un pašvaldības iestāžu speciālisti (*Romu integrācijas politikas īstenošanas konsultatīvās padomes locekļi, t.sk. Kultūras ministrijas, Labklājības ministrijas, Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras, Veselības ministrijas un Nodarbinātības Valsts aģentūras (NVA) darbinieki, Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvji, t.sk. sociālie darbinieki; izglītības iestāžu vadība*);
- Latvijas romu pilsoniskās sabiedrības pārstāvji (*NVO pārstāvji, aktīvisti un mediatori*);
- nevalstisko organizāciju pārstāvji.

KOPĀ 34 DALĪBNIKĪ.

SATURS

1. PROJEKTA „LATVIJAS ROMU PLATFORMA III” PASĀKUMU GALVENIE REZULTĀTI UN SANĀKSMĒ IZTEIKTIE VIEDOKĻI

- 1.1. Projekta „Latvijas romu platforma III” pasākumi un galvenie rezultāti.
- 1.2. Projekta „Latvijas romu platforma III” pasākumu vadītāju un ekspertu atzinumi.

2. DALĪBNIEKU/EKSPERTU IETEIKUMI LATVIJAS ROMU PLATFORMAS ATTĪSTĪBAS PASĀKUMIEM UN PRAKTISKIEM PROBLĒMU RISINĀJUMIEM

- 2.1. Darba grupu jautājumi un darba rezultāti:
 - I. grupa - Romu mediatoru darbs un sadarbība ar pašvaldību iestāžu pārstāvjiem;
 - II. grupa - Sabiedrību informējošie un izpratnes celšanas pasākumi par romu kultūru un sociālo stāvokli negatīvo stereotipu mazināšanai;
 - III. grupa - Romu politikas koordinācijas uzlabošanas pasākumi starp līdzatbildīgām valsts un pašvaldību iestādēm.
- 2.2. Praktiski risinājumi romu integrācijas politikas attīstībai.
- 2.3. Ieteikumi Latvijas romu platformas projekta turpmākajiem pasākumiem.

1. PROJEKTA „LATVIJAS ROMU PLATFORMA III” PASĀKUMU GALVENIE REZULTĀTI UN SANĀKSMĒ IZTEIKTIE VIEDOKĻI

Projekts ir finansēts Eiropas Komisijas programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” finansējums (95%) un valsts līdzfinansējuma (5%) ietvaros. Tā pasākumi ir saskaņoti ar nacionālās politikas pasākumu kopumu romu integrācijai.

Projekta mērķi:

- 1) attīstīt 2016.gadā izveidoto Latvijas romu platformu, veicinot sadarbību un dialogu starp romu pilsonisko sabiedrību, īpaši romu jauniešiem, valsts un pašvaldību iestāžu pārstāvjiem, darba devējiem un sociālajiem partneriem;
- 2) nodrošināt plašāku iesaistīto personu efektīvu līdzdalību;
- 3) romu integrācijas politikas pasākumu kopuma labāku koordināciju un ieviešanu valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

1.1. PROJEKTA „LATVIJAS ROMU PLATFORMA III” PASĀKUMI UN GALVENIE REZULTĀTI

ĪSTENOTIE PASĀKUMI:

- **Atbalsts romu mediatora darbībai pašvaldībās (Rīgā, 01.10.2018.- 30.06.2019.) , t.sk. apmācības romu mediatoriem, pieredzes apmaiņas seminārs un mediatoru darba rezultātu izvērtēšana.** Romu mediatori darbojas Jelgavā, Rīgā, Valmierā un Ventspilī, sniedzot vidutēja pakalpojumu starp romu ģimenēm un valsts un pašvaldību izglītības, sociālo pakalpojumu un palīdzības, veselības aprūpes un citām iestādēm. , Eksperte Sandra Kraukle izvērtēja mediatora darba rezultātus, aptaujājot pašvaldību iestāžu speciālistus, intervējot romu mediatorus, kā arī izvērtējot mediatoru sniegtās ikmēneša pārskatus par paveikto darbu. Notika romu mediatoru pieredzes apmaiņas seminārs. Kopumā četri romu mediatori 8 mēnešu laikā sadarbojās un sniedza palīdzību 125 romu ģimenēm. Nodrošināts līdzfinansējums no pašvaldības puses mediatoru darbam Ventspilī un Jelgavā. Pasākuma ietvaros Valsts administrācijas skolā notika romu mediatoru apmācības *Komunikācijas kompetence - kā sarunāties, saprasties un sadarboties?*
- **Ekspertu diskusija „Romu integrācijas politikas īstenošanas koordinācijas prakses valstīs ar nelielu romu iedzīvotāju skaitu” (Rīgā, 03.10.2018.)** Diskusijā piedalījās Gruzijas, Igaunijas, Lietuvas, Norvēģijas, Somijas un Slovēnijas eksperti, eksperts no Eiropas Centra minoritāšu jautājumos, kā arī Latvijas Republikas līdzatbildīgo ministriju un valsts aģentūru pārstāvji, reģionālie eksperti romu integrācijas jautājumos no vairākām Latvijas pašvaldībām (Jelgavas, Jūrmalas, Jēkabpils, Dobeles, Kandavas, Rūjienas, Rīgas, Tukuma, Valmieras, Ventspils un Viļakas) un romu pilsoniskās

sabiedrības pārstāvji. Eksperti vienojās skaidrāk definēt romu integrācijas politikas izaicinājumus un atrast efektīvus risinājumus ilgtspējīgai romu integrācijas politikas īstenošanai valstīs ar nelielu romu iedzīvotāju skaitu. Par ekspertu diskusiju un tematisko vizīti Latvijā ir sagatavots ziņojums angļu valodā. Ekspertu grupas prezentācijas pieejamas Kultūras ministrijas interneta mājas lapā.¹

- **Reģionālo ekspertu sanāksmes un labās prakses vizītes Rēzeknes novadā un Viļakas novadā (23.-25. 01.2019.)** Reģionālo ekspertu tīkla romu integrācijas jautājumos pārstāvji no 12 Latvijas pilsētu un novadu pašvaldībām iepazinās un apsprieda ar romu integrācijas labo praksi vietējā līmenī, kopīgi meklējot efektīvākos risinājumus romu līdzdalībai un sociālai iekļaušanai. Tika apmeklētas Malta vidusskola, Viļakas pamatskola, Viļakas novada mūzikas un mākslas skola, kā arī Viļakas pirmsskolas izglītības iestāde „Namiņš”. Kā labās prakses apzināta *ģimenes asistenta prakse* Rēzeknē, romu bērnu un to vecāku iesaiste Malta vidusskolā, kas veicina romu izglītību un vecāku nodarbinātību. Labs piemērs ir Viļakas novada pašvaldības pieredze romu kopienas motivēšanā un praktiskā atbalsta sniegšana vietējai romu NVO „Maro” darbībai, projektu pieteikumu sagatavošanai, iesniegšanai un vēlāk arī projektu īstenošanai. Reģionālie eksperti atzina, ka vizītes laikā gūtā pieredze romu integrācijas pasākumu īstenošanā, kā arī iespēja apmainīties ar informāciju un viedokļiem reģionālo ekspertu starpā, ir sniegusi jaunas ierosmes darba ar romu ģimenēm, to situācijas uzlabošanai un iekļaušanai, sniedzot romu cilvēkiem atbalstu savās pašvaldībās. Noslēguma ziņojums par ekspertu sanāksmēm un labās prakses vizītēm ir pieejams Kultūras ministrijas interneta mājas lapā.²
- **Praktiskā darbnīca „SĀRE KHETENE 2019” romu jauniešu kapacitātes stiprināšanai (Rīgā, 26.-27.06.2019.)**. 17 romu jaunieši vecumā no 15-26 gadiem no Jelgavas, Daugavpils, Jūrmalas, Rīgas, Sabiles, Valmieras un Ventspils apguva pilsoniskās sabiedrības pašorganizēšanās iemaņas, viņiem tika sniegta informācija par brīvprātīgā darba priekšrocībām un solidaritātes projektiem, kā arī viņi tika iesaistīti izglītojošās un kultūras aktivitātēs. Facebook tīmeklī ir izveidota romu jauniešu interešu grupa “Sāre Khetene”, kurā romu jaunieši var apmainīties ar informāciju, aktualitātēm un projektu idejām, uzdot jautājumus jauniešu organizācijām, kā arī vienkārši tīkloties. Darbnīcas

¹ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/ekspertu-diskusija>

² https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Sabiedribas_integracija/Nosl%C4%93guma%20zi%C5%86ojums_Malta_Vi%C4%BCaka_070319.docx.pdf

laikā apkopotas romu jauniešu projektu idejas par aktivitātēm veselības jomā, piemēram, organizēt sporta aktivitātes, novērst interneta atkarību un izveidot romu ansambli. Darbīncu organizēja Kultūras ministrija sadarbībā ar Jaunatnes starptautisko programmu aģentūru un biedrību „Radošā apvienība jauniešiem „TREPES”.

- **Romu sieviešu kapacitātes stiprināšanas seminārs „Sievietes kopienās un darbībā” sadarbībā ar biedrību „Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls” (Rāmava, 17.04.2019.).** Seminārā tika piedāvāta dalībnieču interesēm pielāgota programma, kas palīdzēja celt romu sieviešu pašapziņas līmeni, pilnveidot sava laika un resursu plānošanas spējas, iemācīties stresa pārvarēšanas veidus un izprast veselīgā dzīves veida ieguvumus, kā arī uzlabot savas sadarbības prasmes un izprast sociālās tīklošanas priekšrocības,. Semināra laikā tika izstrādātas sešas projektu idejas un to īstenošanas plāni. Piemēram, ideja par romu festivālu organizēšanu, pasaku un dziesmu grāmatu veidošanu, praktisku iemaņu apmācībām, romu līdzdalība pilsētas talku organizēšanā un vides sakārtošanā, kā arī idejas par starpkultūru vakariem, deju un mūzikas ielu kampaņām un TV talantu konkursiem. Romu sieviešu semināra laikā izteiktie viedokļi un praktiskie ieteikumi ir apkopoti noslēguma ziņojuma, kas ir pieejams Kultūras ministrijas interneta mājas lapā.³
- **Seminārs „Latvijas romu kultūru izpausmju dažādas sejas” (Rīgā 24.05.2018.).** Semināra dalībniekiem, t.sk. paši romi varēja vairāk uzzināt par izcilām Latvijas romu kultūras personībām, to daiļradi, kā arī par autentisko romu kultūru un tās atspoguļojumu publiskajā telpā (arī filmās). Pateicoties semināram tika uzlabota sadarbība ar ne-romu ekspertiem – muzikoloģi Ievu Tihovsku, pētnieci, folkloristi Māru Vīksnu, Kino muzeja speciālistu Juri Freidenbergu u. c.⁴
- **Seminārā tika prezentēts ilustratīvi informatīvs materiāls „Ieskats Latvijas romu kultūrā”,** kurā atraktīvā veidā ir aprakstīta Latvijas romu kultūras vēsture, kā arī izcelti izcili romu kultūras darbinieki un aktīvisti, un viņu devums Latvijas romu kultūras mantojuma saglabāšanā.⁵ Šis materiāls ir sagatavots latviešu un angļu valodā un tas ir tapis sadarbībā ar Elvitu Ruku un biedrību „Romu Kultūras Centrs”. Bet lai veicinātu romu

³ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/seminars-romu-sieviesu-kapacitates-stiprinasanai-un-lidzdalibas-veicinasanai>

⁴ <https://www.km.gov.lv/lv/integracija-un-sabiedriba/romi/projekti-un-pasakumi/latvijas-romu-platforma-iii/informativais-seminars-latvijas-romu-kulturu-izpausmju-dazadas-sejas>

⁵ Materiāls ir pieejams Kultūras ministrijas interneta mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/Romi_LV_web_FINAL.pdf

pozitīvu tēlu sabiedrībā **sabiedriskajos medijos ir popularizēti trīs veiksmes stāsti par Latvijas romiem.**⁶

- **Atbalsta pasākumi romu pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai, t.sk. projektu darbnīca (12.12. 2018, Rīgā) un angļu valodas kursi. Projektu rakstīšanas un vadīšanas** apmācību laikā notika Kurzemes un Zemgales plānošanas reģionu romu projektu labās prakses apmaiņa un popularizēšana, un pilnveidota dalībnieku prasmes projektu rakstīšanā un projektu īstenošanā. Apmācību laikā tika veidoti konkrēti projektu pieteikumi, piemēram, Valmieras pilsētā plāno izveidot un tulkot romu valodā dziesmu grāmatu.

Lai veicinātu Latvijas romu līdzdalības iespējas ES līmenī romu aktīvistiem un romu NVO pārstāvjiem tika piedāvāta iespēja bez maksas apmeklēt angļu valodas mācību kursu.

GALVENIE SASNIEGTIE REZULTĀTI ATTIECĪBĀ UZ VISU ĪSTENOTO PASĀKUMU KOPUMU:

- Kopumā projekta pasākumos iesaistīti 213 dalībnieki no 18 pilsētām un novadiem, t.sk. 109 valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvji, ne-romu NVO pārstāvji, kā arī 90 romu pārstāvji un 9 citu ES dalībvalstu un starptautisko organizāciju eksperti.
- Attīstīta un saturiski pilnveidota romu mediācijas prakse Latvijas pašvaldībās, lai veicinātu labāku dialogu starp maznodrošinātām romu ģimenēm un pašvaldību iestādēm (skolām, sociālo dienestu, domes pārvaldi), kā arī Nodarbinātības valsts aģentūru.
- Uzlabojusies sadarbība un dialogs starp romiem un ministriju, to padotības iestāžu un pašvaldību pārstāvjiem un speciālistiem, stiprināta pašvaldību pārstāvju uzticēšanos romiem.
- Atbalstīta politikas īstenošanā iesaistīto pušu savstarpēja mācīšanās un paraugprakses apmaiņa par romu integrāciju galvenajās jomās vietējā un reģionālajā līmenī.
- Veicināta romu jauniešu un sieviešu kapacitāte, līdzdalība pilsoniskajā sabiedrībā un sadarbība ar aktīvajām Latvijas jauniešu organizācijām un aktīvajām Latvijas sieviešu interešu aizstāvības organizācijām.
- Veicināta romu NVO un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalība un iesaistīšanās romu integrācijas politikas pasākumu kopuma īstenošanā.
- Veicināta sabiedrības, īpaši pašvaldību speciālistu, izpratne par Latvijas romu kultūru un vēsturi, kā arī popularizēti romu veiksmes stāsti sociālajos medijos.

⁶ https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/izvilkt-bernus-no-bezceribas-romu-mediatores-ikdiena-ventspili.a320579/?fbclid=IwAR0ySyFKbwBDEGWMH_-NV9JCdSw7uzyQoUj5027n-C3UOO5l4PKQwGqmjZA;
<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/turas-ringa-un-dzive-tahirs-pec-pusgada-lielbritanija-atgriezies-majas.a318984/?fbclid=IwAR1Lkex7EsR5cWLCIqzNKFRSvrdfhkVVCEWaRijWHOLDuVP-pBr1quvOw>;
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/muzika/toposa-dirigente-agnese-korvstileva-par-dzives-misiju-uzskata-muziku-un-milestibu-pret-romu-tautu.a316219/?fbclid=IwAR1h0yxhV1iJHXWzgwUHyCNNiGpzs8HH2v1Pu-t8ffbNrUoAhEiv1Q3Cfw>

1.2. PROJEKTA „LATVIJAS ROMU PLATFORMA II” PASĀKUMU VADĪTĀJU UN EKSPERTU ATZINUMI

1. **Romu mediācijas prakse** ir daudzsološa pieeja romu ģimeņu stāvokļa uzlabošanā un to sociālajā iekļaušanā. Lai nodrošinātu pastāvīgu atbalstu romu sociāli mazaizsargātajām ģimenēm, turpināt romu mediatoru darbību pašvaldībās, kur dzīvo salīdzinoši liels romu iedzīvotāju skaits (Valmierā, Ventspilī, Jelgavā, Rīgā, Dobelē, Jūrmalā, Limbažos un Valkā), Rīgā palielinot romu mediatoru skaitu.
2. Jāuzlabo **politikas veidošanā un īstenošanā iesaistīto pušu koordinācija**, īpaši starp valsts iestādēm – ministrijām un aģentūrām. Pastiprināta uzmanība jāvelta sadarbības uzlabošanai ar Izglītības un zinātnes ministriju (IZM), lai rastu iekļaujošus risinājumus romu skolēnu izglītības veicināšanai (pretēji priekšlaicīgai mācību pamešanai, kā arī to romu bērnu skaita samazināmu, kas mācās speciālās izglītības mācību programmās. Viens no pašvaldību uzdevumiem savukārt uzdevumiem būtu atbalsts piecgadīgo un sešgadīgo bērnu apzināšanā un informēšanā nepieciešamībai pieteikties mācību uzsākšanai izglītības iestādēs. Arī romu skolotāju palīgu iesaistīšana izglītības iestādēs, kurās mācās romu bērni. Nepieciešama valsts un pašvaldību par veselības aprūpi atbildīgo iestāžu intervence, romu veselības pakalpojumu uzlabošanai, ņemot vērā romu personu ar invaliditāti īpatsvara pieaugumu Latgalē (Viļakas gadījums).
3. **Sabiedrībai ir vājas zināšanas** par romu sociālajām problēmām, viņu izslēgtību, kā arī romu tradicionālo un mūsdienu kultūru.
4. **Trūkst datu par romiem**, lai attīstītu politikas iniciatīvas ar mērķi uzlabot viņu stāvokli;
5. Romu politikas pasākumu īstenošanai ir jāpiešķir **vairāk finanšu resursus no valsts budžeta**, nevis tikai no Eiropas Komisijas atbalsta programmām.
6. Jāattīsta **dialogs ar politiķiem** un parlamenta deputātiem, lai veicinātu romu integrācijas politikas ilgtspēju un politisku atbalstu.
7. Attīstot romu integrācijas politiku, lielāks uzsvars būtu jāliek uz **romu bērnu un jauniešu izglītošanu, romu sieviešu līdzdalības veicināšanu** un romu pilsoniskās sabiedrības aktīvistu un to organizāciju stiprināšanu.
8. Sadarbībā ar romu ģimenēm un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem būtu **jādiskutē par agrīno laulību problēmu**, kas ir izplatīta tradicionālajās romu ģimenēs.

Ekspertu identificētā labās prakses piemēri u ieteikumi:

9. Jaunajā romu platformas projekta ietvaros paredzēta ekspertu vizīte Lietuvā, lai apspriestu pastāvoša labā prakse romu nodarbinātības atbalsta pasākumu jomā,

piemēram, regulāri nodarbinātības pasākumi romiem no Nodarbinātības aģentūras, atbalsts romu kultūras darbiniekiem un māksliniekiem, NVO pārstāvjiem un romu mediatoriem. Eksperti uzskata, ka Latvijai būtu jāpielāgo šī prakse nacionālajā līmenī.

10. Romiem, kuriem ir izteikti zems izglītības līmenis, tostarp analfabētisms, nepieciešama viņu uztveres vajadzībām un līmenim atbilstoša pieeja informācijai par dažādu rehabilitācijas, izglītības un nodarbinātības pakalpojumu saņemšanu un iespējām; jāattīsta īpaši pasākumi romu pašapziņas celšanai, kā arī izglītošanas un prasmju apgūšanas pasākumi; piemēram, ieteicams izmantot karjeras konsultācijas iespējas NVA.
11. Izskatīt iespēju darbā ar pašvaldībām popularizēt Maltas pagasta (Rēzeknes novada) un Viļakas novada labo praksi romu iekļaušanā (ģimenes asistenta atbalsts; pašvaldības atbalsts romu biedrībai; individuālā atbalsta sniegšana romu iedzīvotājiem, īpaši bērniem un jauniešiem; skolas un romu kopienas sadarbība caur romu uzticības personu).
12. Romu jauniešu darbnīcu pakāpeniski attīstīt par Baltijas romu platformu, kurā sadarbību nodrošina jaunieši no Lietuvas un Igaunijas, kas paver iespēju rakstīt kopīgus projektus.
13. Lietderīgi aktualizēt iepriekšējo romu politikas pasākumu labo pieredzi ar romu tautības skolotāja palīgu iesaistīšanu skolās, kas sniedza nepieciešamo atbalstu romu bērniem, īpaši sākumskolas periodā. Skolotāja palīgam kā vietējas romu kopienas aktīvistam, ir ļoti nozīmīga loma, veicinot izglītības iestādes un romu vecāku sadarbību, un pozitīvā veidā mainot romu vecāku attieksmi pret izglītību kopumā. Īpaši šis jautājums attiecās uz Pārventas pamatskolu, kurā mācās ap 70 romu bērnu.

Projekta turpinājumā „Latvijas romu platforma IV” uzmanība tiks pievērsta pasākumiem:

- 1) romu jauniešu un sieviešu līdzdalības veicināšanai (sadarbībā ar Lietuvas un Igaunijas romiem un speciālistiem);
- 2) sabiedrības izpratnes veicināšanai par romu kultūru un romu veiksmīgo stāstu popularizēšanai;
- 3) romu mediators darbības atbalstam Latvijas pašvaldībās un šīs prakses pilnveidošanai;
- 4) politikas sadarbības un koordinācijas veicināšanas pasākumiem;
- 6) romu integrācijas prakšu apmaiņai valsts, pašvaldību un starptautiskajā līmenī .

2. DALĪBNIKU/EKSPERTU IETEIKUMI LATVIJAS ROMU PLATFORMAS ATTĪSTĪBAS PASĀKUMIEM UN PRAKTISKIEM PROBLĒMU RISINĀJUMIEM

2.1. DARBA GRUPU DARBA REZULTĀTI

Latvijas romu platformas III sanāksmes dalībnieki izstrādāja ieteikumus un praktiskus risinājumus trīs tematiskajās grupās:

- I. grupa - Romu mediatoru darbs un sadarbība ar pašvaldību iestāžu pārstāvjiem;
- II. grupa - Sabiedrību informējošie un izpratnes celšanas pasākumi par romu kultūru un stāvokli negatīvo stereotipu mazināšanai;
- III. grupa - Romu politikas koordinācijas uzlabošanas pasākumi starp līdzatbildīgām iestādēm.

I.GRUPA - ROMU MEDIATORU DARBS UN SADARBĪBA AR PAŠVALDĪBU IESTĀŽU PĀRSTĀVJIEM

Mērķis: izstrādāt ilgtspējīgus risinājumus romu mediacijas prakses nodrošināšanai un pilnveidei.

Jautājumi:

- Ko vajadzētu uzlabot līdzšinējā praksē?
- Kādi ir ieteikumi romu mediatoru turpmākajam darbam un amata prestiža nostiprināšanai?

DARBA GRUPAS IETEIKUMI:

1. Atbalsta nodrošināšana mediatoru darba atalgojumam, vismaz 3 darba dienas nedēļā, 12 darba stundas.
2. Tehniski nodrošināt iespēju romu mediatoram izmantot pašvaldības telpas sarunām ar romiem, ja ir nepieciešams, transportu.
3. Komunikācijas ar pašvaldības un valsts iestādēm paplašināšanai mediatoram vajadzīgs atbalsta personāls dažādos jautājumos pašvaldībā.
4. Atgriezeniskās saites nodrošināšanai romu mediatoriem regulāri jāsniedz informācija par paveikto kontaktpersonai pašvaldībā vai to institūciju vadītājiem.
5. Nepieciešama papildus apmācībās romu mediatoriem, piemēram, komunikācijas, konfliktu risināšanas un prezentācijas prasmju attīstībai; darba plānošanas un projektu vadības prasmju, digitālās prasmes, , pašpilnveides – personiskās attīstības kursus.
6. Piedāvāt mediatoriem *supervīzijas*, lai mazinātu «izdegšanas» riskus.
7. Īpaša uzmanība jāpievērš romu mediatoru darbības institucionalizēšanai, nodrošināšanai un attīstīšanai pašvaldību līmenī.

II.GRUPA - SABIEDRĪBU INFORMĒJOŠIE UN IZPRATNES CELŠANAS PASĀKUMI PAR ROMU KULTŪRU UN STĀVOKLI NEGATĪVO STEREOTIPU MAZINĀŠANAI

Mērķis: izstrādāt ieteikumus negatīvo stereotipu par romiem mazināšanai un kartēt sabiedrības informēšanas mērķauditorijas apzināti pozitīvas romu pieredzes un dzīvesstāstu, kā arī kultūras popularizēšanai.

Jautājumi:

- Ko vajadzētu uzlabot līdzšinējā praksē?
- Kādi ir ieteikumi turpmākajiem sabiedrības informēšanas pasākumiem?

DARBA GRUPAS IETEIKUMI

1. Joprojām pastāv stereotipi par romiem, tāpēc ir nepieciešams organizēt dažādus kultūras un starpkultūra dialoga pasākumus, īpaši vecākā gājuma cilvēkiem.
2. Nepieciešams attīstīt darbu ar jauniešiem par romu kultūras mantojuma apzināšanu un popularizēšanu, piesaistot arī ne-romu jauniešus.
3. Daudz kas atkarīgs no sociālā pedagoga skolās, lai risinātu kultūrsensitīvus jautājumus, tostarp konfliktus, skolas vidē. Tāpēc vajadzīgas apmācības skolotājiem, sociālajiem pedagogiem un sociālajiem darbiniekiem par romu tradicionālās kultūras iezīmēm un romu sabiedrības sociālo struktūru.
4. Vismaz Starptautiskās romu dienas ietvaros LSM.LV veidot programmu par Latvijas romu kultūru, ietverot pozitīvus stāstus par romiem.
5. Izdot gan informatīvus, ilustrētus materiālus, gan veidot īsus video rullīšus par Latvijas romu kultūru izvietojumam sociālo mediju platformās.

III GRUPA - ROMU POLITIKAS KOORDINĀCIJAS UZLABOŠANAS PASĀKUMI STARP LĪDZATBILDĪGĀM IESTĀDĒM

Mērķis: modelēt efektīvākus veidus un formas valsts iestāžu, kuru uzmanības lokā ir romu politikas jautājumi, sadarbības pastāvēšanai un ilgtspējai.

Problēmijautājumi:

- Ko vajadzētu uzlabot līdzšinējā praksē?
- Kādi ir ieteikumi turpmākajiem pasākumiem?

DARBA GRUPAS IETEIKUMI

1. Veicināt romu personu plašāku iesaisti NVA pasākumos, piemēram, izmantot karjeras konsultanta pakalpojumus (pakalpojums pieejams, sākot no 15 gadiem).
2. Jāveic izglītojošais darbs mērķa grupām, t.sk. romiem, romu mediatoriem, par valsts pārvaldes iestāžu kompetencēm, to regulējumu. Šādus seminārus varētu vadīt attiecīgās iestādes darbinieki, piemēram, NVA darbinieki par nodarbinātības atbalstu,

Veselības ministrijas darbinieki – par veselības aprūpes pakalpojumiem un veselības veicināšanu.

3. Nepieciešams, lai institūciju (IZM, Veselības ministrijas (VM), Labklājības ministrijas (LM), NVA) vadība tiekas un izrunā romu integrācijas prioritāros jautājumus un sadarbības iespējas, lai attīstītu ilgtspējīgu romu integrācijas politiku.
4. Būtu jāorganizē darba sanāksme starp KM un Veselības ministrijas pārstāvjiem (aicinot speciālistus no konkrētās jomās) par konkrētām romu sabiedrībai aktuālām tēmām – HIV, hepatītu ārstēšanu, par bezmaksas zāļu pieejamību cilvēkiem ar noteiktu diagnozi (informāciju sniedz ģimenes ārsts un veselības dienesti).
5. Attīstot sadarbību starp IZM un KM, īpaši pievērst uzmanību jautājumam par romu bērnu mācīšanos speciālajās izglītības programmās, kā arī jautājumam par komisijas lēmuma pieņemšanas procedūru par bērna veselības stāvokli (IZM, VISC).

2.2. PRAKTISKI RISINĀJUMI ROMU INTEGRĀCIJAS POLITIKAS ATTĪSTĪBAI

I. Projektā iesaistītie eksperti, t.sk. starptautisko organizāciju un dalībvalstu eksperti vienojās, ka vislabākā romu integrācijas prakse dalībvalstīs ar nelielu romu iedzīvotāju skaitu ir **romu mediatori**, no kuriem aptuveni 70 % ir skolu mediatori. Latvijā joprojām nepieciešams veicināt **romu mediatoru atpazīstamību**, veidojot: publicitātes materiālus par mediatoru darbību, lai ikviens interesents saprastu, kādi ir romu mediators uzdevumi un funkcijas; popularizēt romu mediatoru labās prakses piemērus. Romu mediatoriem nepieciešama regulāra līdzdalība izglītības iestāžu pasākumos - vecāku sapulcēs, skolu ārpusklases pasākumos, lai caur bērniem uzrunātu vecākus.

II. Nepieciešams **efektīvizēt Kultūras ministrijas sadarbību ar līdzatbildīgajām ministrijām** kā IZM, LM un VM, attīstot savstarpēju koordināciju un sadarbību, lai veidotu ilgtspējīgu romu integrācijas politiku.

III. Lai uzlabotu romu politiku, īpaši sabiedrības informēšanas un izpratnes sekmēšanas jomā, jāņem vērā ziņojums par romu tēlu plašsaziņas līdzekļos, ko Latvijas Cilvēktiesību centrs sagatavoja 2017. gadā.

IV. Valsts budžeta līdzekļi, tostarp pašvaldības līdzekļi, līdzīgi kā ES atbalsta programmu līdzekļi ir jāiekļauj romu integrācijas politikas pasākumu kopumā un attiecīgajā rīcības plānā ; ES dotācijām ir jābūt tikai palīgfunkcijām saskaņā ar ES subsidiaritātes principu, kas noteikts līguma 5. pantā (“Līgums par Eiropas Savienību”).

2.3. IETEIKUMI LATVIJAS ROMU PLATFORMAS PROJEKTA TURPMĀKAJĀM AKTIVITĀTĒM

Nacionālais līmenis – Latvijas romu platformas stiprināšana un ilgtspējas veidošana:

- Turpināt attīstīt Latvijas romu platformu, paplašinot romu iesaisti romu integrācijas politikas īstenošanā un attīstot sadarbību un informācijas izplatīšanu vietējā līmenī.
- Labklājības ministrijai, Izglītības un zinātnes ministrijai un Kultūras ministrijai jāveido vienota pieeja romu nodarbinātības problēmas risināšanai (ieteicams parakstīt sadarbības memorandu, kas ir saskaņots ar sabiedrības integrācijas un nodarbinātības politikas vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentiem, vadlīnijām un ES ieteikumiem).
- Plānotās starpministriju iniciatīvas ietvaros NVA izveidot jaunu romu nodarbinātības atbalsta programmu/ pasākumus, ņemot vērā Lietuvas labo praksi šajā jomā.
- Paplašināt reģionālo ekspertu tīklu romu integrācijas jautājumos (jaunu ekspertu iesaistīšana) un aktualizēt tīkla darbību.
- Nodrošināt romu individuālo vajadzību izpēti vietējā līmenī, kas ir balstīta uz mediatoru darbības rezultātiem.
- Koordinēt atbalstu romu NVO kapacitātes stiprināšanai (apmācības projektu izstrādē un īstenošanā), jo projektu rakstīšana un īstenošana ir viena no tām metodēm, kas palīdz piesaistīt vairāk romu tautības pārstāvju un sniedz ieguldījumu to dzīves kvalitātes uzlabošanā; individuālās kapacitātes stiprināšanas pasākumu romu aktīvistiem.
- Nodrošināt atbalstu neformālas (t.sk. par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem) izglītības īstenošanai romu kopienās.
- Aktīvo Latvijas romu sieviešu tīklojuma izveide pārstāvēniecībai Eiropas romu sieviešu tīklā.
- Projektā lietderīgi plānot romu jauniešu vēstures zināšanu pilnveides pasākumus, iekļaujot informāciju par romu holokaustu Otrā pasaules kara laikā.
- Mērķtiecīgi izmantot sociālo mediju platformas gan romu jauniešu vidū (piemēram, Facebook ar romiem saistītiem jautājumiem utt.)informējot par romu tradicionālās kultūras pievilcību.
- Nepieciešamas darba tikšanās ar iepriekš minētajām līdzatbildīgajām ministrijām, to vadības līmenī, kā arī ar Latvijas parlamenta deputātiem, lai izveidotu labāku savstarpēju koordināciju.
- Īpaši nepieciešams uzlabot sadarbību ar VM, cita starpā risinot atkarības problēmas romu kopienās lielajās pilsētās, kā arī pilnveidot sadarbību un apgūt Somijas pieredzi jautājumos, kas saistīti ar veselību, tostarp reproduktīvo veselību un vakcināciju.

Pašvaldību līmenis – koordinēta pakalpojumu nodrošināšana, balstoties vietējās romu kopienas vajadzībās:

- Sniegt pakalpojumu klāstu romu iedzīvotājiem sociālo, veselības, izglītības, mājojļa un nodarbinātības jomā;
- Vietējo romu jauniešu aktivizēšana un iesaistīšana (kopīgu pasākumus romu un ne-romu jauniešiem organizēšana ar mērķi attīstīt starpkultūru dialogu; romu jauniešu motivēšana iesaistīties pašvaldību jauniešu centru darbībā);
- Atbalsta sniegšana romu nevalstiskajām organizācijām un to darbības attīstībai vietējā mērogā, lai veicinātu romu iedzīvotāju līdzdalību pilsētas vai novada sociālajā dzīvē un kultūras pasākumos.
- Informācijas nodrošināšana „vieglajā valodā” romu kopienas efektīvākai aizsniegšanai;
- Kritiski svarīgi attīstīt romu mediācijas praksi citās pašvaldībās, paturot redzeslokā šādus jautājumus: vecāku izglītošana, bērnu aprūpe un izglītības, un nodarbinātības veicināšana, bērnu tiesību aizsardzība, situācijas noskaidrošana par ģimeņu aizbraukšanu uz ārzemēm un veselības jautājumi, iesaistīšanās ESF projekta līdzfinansētajās aktivitātēs, integrācijas, ciešākas sadarbības un kontaktu veidošana ar konkrētas jomas pārstāvjiem, un īpaši ar sociālo dienestu, krīzes centru un izglītības iestāžu speciālistiem.

Noslēguma ziņojumu sagatavoja

Dr.paed. Liesma Ose

Šis projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros

Ziņojums sagatavots projekta „Latvijas romu platforma III: sadarbības un līdzdalības veicināšana” ietvaros (līgums Nr.792550-NRP3-LV) ar Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība 2014 – 2020” finansiālo atbalstu. Par ziņojuma saturu atbild autore un Kultūras ministrija, un tajā nav atspoguļots Eiropas Komisijas viedoklis.